

DELIA MUNTEAN

O mână de cuvinte

Există cărți care ne cuprind tocmai prin simplitatea și discreția cu care ne întâmpină. Așa „negătite” cum par, ieșindu-ne înainte doar cu pâine și sare, ele adăpostesc însă făgăduințe: ne vor răsplăti cu podoaba lor după ce vom pătrunde dincolo de ceea ce se vede. Nu caută, așadar, să ne ispitească. Dimpotrivă, ne pun la încercare.

O asemenea carte se dovedește placheta de versuri *Încet, foarte încet*, a lui Daniel Săuca, apărută în 2022 la Editura Școala Ardeleană. Chiar din titlu, ea ne îmbie să o răsfoim fără grabă, să nu-i smulgem cuvintele, gata a le da alcătuire străină. Ci să le acceptăm destăinuirea în ritmul lor și să le lăsăm să lucreze în noi înșine. Să ne prefacă. Să nu le silim a ne dezvălui sensul de pe urmă. Să ni-l căutăm noi, singuri. Să-l construim așa cum Dumnezeu a făcut lumea: „Încet, incredibil de încet” (*Pe țarmuri. Haifa*) – demers care, pentru cititorii de veac 21, ar putea fi o *pildă de așteptare*: facerea presupune timp, înseamnă desprindere de evenimentele din afară ca să ne putem ocupa de miez. Și poezia cere timp. Ca și dragostea, ca și dobândirea înțelepciunii. Este, în același timp, o *pildă de smerenie*: ne îmblânzește orgoliul, ne demonstrează că nu stăpânim cine știe ce. Nici măcar pe noi înșine. De fapt, ne pune să ne întrebăm ce deținem cu adevărat...

Despre așteptare, despre anumite ipostaze ale

ei vorbește Daniel Săuca. Găsim, de pildă, în poezia intitulată *La coadă*, o așteptare ce *închide, limitează*. Ea pândește un scop, de regulă concret, limpede: „Toată viața așteptăm / Să mâncăm, să bem”, „Așteptăm să fim sănătoși”. Alteori, țelul e mai degrabă himeric: „Așteptăm fericirea”, „Așteptăm mântuirea”, „Așteptăm o țară care nu mai vine”. E o expectativă viermuitoare, râvnind și preamărind mișcarea, evoluția, metamorfoza continuă. Este goană. E, în cele din urmă, tocmai o acceptare – senin-ironică – a unui destin imperturbabil: „Toată viața așteptăm / Să murim repede și împăcați / Cu gândul că am așteptat degeaba”.

Ființa în așteptare și în incertitudine pare să ne întâmpine și în poezia *Pe țarmuri. Haifa*. Arcă bătută de valuri (de toate „urmele”-„zâmbetele”-„morțile” din preajmă și ale sinelui), ea își caută malul unde să se regăsească. Unde să fie ea însăși, nebântuită de trecut, de „cadavrele memoriei” (motiv literar ce va migra și în poemul *Nocturne vechi și noi*) ori de cele ale „umbrelor”. Credem că această nevoie de a se întâlni cu sinele autentic, de a-și reface eșafodajul interior – irosit cu fiecare nouă vârstă, înstrăinat, desacralizat („Sunt atât de departe de mine / Sunt atât de departe de cer”) – reprezintă una dintre obsesiile autorului. O reîntâlnim, printre altele, în poemul în proză intitulat *Leproverhuri*, mărturisită – programatic – chiar în deschiderea textului: „Sunt atât de departe de mine: nu-mi aud vocea, nu-mi văd ochii, nu-mi simt sufletul”. În viziunea poetului sălăjean, pierderea esenței bulversează făptura, îi dă peste cap reperele existențiale, îi dezvăluie neputința, marginile: „Sufocat, sufocat / Mimez și eu respirația divină / Imitarea fluxului și refluxului / Duhului” (***) *Sufocat, sufocat*).

Să revenim la așteptare. O altă versiune a ei pune la încercare nu doar individul, ci și comunitatea, neamul. Este așteptarea din momente de cumpănă. Aceea dinaintea marilor răscruci (< lat. *crisis* - „cruce”, dar și „criză”), când alegerea direcției de urmat adesea smințește: pe de o parte, e eclipsată de slabele puteri vizionare ale ființei, pe de alta, niciun drum nu se arată eliberator, niciunul nu promite, nu vindecă. Stă dovadă întreaga devenire a umanității. *Să stai pe banca de la răspântie* (amplasată acolo nu doar pentru hodină), să meditezi în tihnă („cu capul în mâini” – ar spune Iona al lui Marin Sorescu) devine în zilele noastre un comportament rar și aproape inutil: „După atâtea mii de

ani / Încă bâjbâim: / La stânga sau la dreapta? / La centru sau la periferie? / Înainte sau înapoi? / Cu pietre sau cu pâine? / După atâtea mii de ani / Sigure sunt doar / Abatoarele istoriei” (***) *După atâtea mii de ani*). Ea echivalează și cu cernerea cotidiană între dimensiuni aflate în opoziție (sau a căror antinomie ține doar de convențiile omenești), ceea ce ne ispitește la dezvoltarea de complicități și cu ambiguitatea atitudinii din poezia *Simetrie*, tot a lui Marin Sorescu: „M-am târât ce m-am târât, / Și deodată în fața mea / S-au deschis larg două drumuri. / V-arăt eu vouă! – mi-am zis – / Și-am apucat-o tot pe cel din stânga, / În vrăjmășie. / Greșit, foarte greșit, cel din dreapta era / Adevăratul, adevăratul, mare drum, cică. / Și la prima răscruce / M-am dăruit cu toată ființa / Celui din dreapta. Tot așa, / Celălalt trebuia acum, celălalt”.

Sunt conduse scriitoricești – ne referim la ambii autori – care nu urmăresc să ofere instanței lectoriale certitudini ori să o împace cu sine și cu soarta. Nu-și propun să-i zgândărească vanitatea, ci mai degrabă să o determine a reflecta cu luare aminte atunci când în preajmă i se arată semne de neignorare. Să aștepte. Să nu condamne cerul, nici deșertăciunea de a fi („Și nici moartea nu e o moarte / Și nici viața nu a fost niciodată viață” – *Valea Cerului*; „În cușeta murdară la umbra unui bec palid / Ascultam întunericul plesnit de un bici invizibil / Amenințat de horcăiala roților tunetului / Nu auzeam de fapt nimic / Nu vedeam de fapt nimic / Eram surd, eram flămând, eram șchiop / Eram ciung, eram orb, eram fără inimi și fără gând / Eram singur într-o cușetă murdară” – ***) *Înălțarea Domnului m-a prins într-o noapte pe tren*). Să-și examineze însă *previzibilitatea* și chiar *repetitivitatea* propriului comportament în situații-limită. Să nu se mulțumească a-și invoca/blestema deznădejdea („Nu mai putem râde fără să ne sufocăm / Nici acolo, nici aici și nici dincolo” – ***) *Sufocat, sufocat*), ci să-și pună la treabă inteligența, autonomia decizională, imaginația. Visul. Autochestionările.

Parcurgând dintr-o atare perspectivă stihurile din placheta de acum, considerăm că litania unora dintre vocile poetice trădează nu numai o formă de a face față destinului și extincției, ci tocmai un refuz al perisabilului și al inconsistenței: „Azi nu mai scriu așa: / nu mai suntem îmbrăcați în nimic / nici în lacrimi, nici în cer / nu mai zburăm / doar plângem / doar plângem /

doar plângem / în dansul vieții și al morții / în tainele firelor de aur / în ochii răstigniți / lângă dumnezeul iubirii” (*Variațiuni pe o temă impusă, III*). Fiindcă adevărata așteptare nu urmărește simpla dobândire a unor satisfacții ori stricta asigurare a nevoilor de bază. Ființa umană, viața însăși nu înseamnă doar întâmpinarea zilei de mâine, apoi a declinului, a pieirii. Nu înseamnă doar pierdere de timp. Fiecare țință (atinsă ori ratată) îi duce mai departe așteptarea, îi călește îngăduința, tenacitatea, îi dezvoltă entuziasmul, dorința de a înțelege. O eliberează.

Observăm că poemele lui Daniel Săuca nu blochează expectanțele în certitudini, ele mai degrabă dezleagă baierile imaginației și ale problematizării. Numai învățând așteptarea autentică, aceea ca *timp petrecut înăuntru*, cu sine, ființa capătă putere. Ea câștigă astfel – iată miza! – demnitate. Fiindcă acolo, în mintea ei, vine pe lume libertatea. Acolo se află mântuirea.

Crescând în sine însăși (a se citi: acomodându-se cu arta așteptării), făptura lirică își privește altfel trecerea. Așteptarea, precum în cărțile sfinte, devine proces, mers de bunăvoie prin pustie, călăuzit doar de cuvintele Domnului. Se transformă în exil, unul care necesită veghe și patimă: „Rânduiala. Fericirea. Bucuria. Discreția. Răbdarea. Perseverența. Rugați-vă neîncetat! Iubiți neîncetat!” (*Leproveruri*). Pe de altă parte, drumul acesta smintește ființa, pretinde să i se dedice cu totul: „Hăul câmpiei / Hăul beat al câmpiei / Supraviețuire și recolte / Mană și mânie / Dealuri bezmetice / Hârtoape dulci / Văi noduroase / Munți chei / Doamne! / Câmpiile nesfârșite / Morțile nesfârșite / Învierile nesfârșite” (***) *Hăul câmpiei*). Îi așază înaintea *reliefuri* (cu conotațiile aferente) care se cuvin traversate *încet, foarte încet*. Numai astfel cel creat se poate dovedi vrednic de grația zeului. Este forma (poate) cea mai impresionantă a așteptării, e *sihăstrie și desăvârșire* deopotrivă.

Ea se apropie, credem, cel mai mult de solitudinea poetului (a creatorului, în genere). Chemarea pustiei, dar și anxietatea în fața vidului, dimensiuni ce se atrag și se feresc în egală măsură, își găsesc rezolvarea – măcar pentru o vreme – în actul scriptural: „Mi-e frică de liniște, mi-e sete de singurătate, sunt flămând de cuvinte. / Cuvintele – roditoare / Cuvintele – bălegar / Cuvintele – gloanțe / Cuvintele – semințe /

Cuvintele – turn / Cuvintele – apă / Cuvintele – cer / Cuvintele – liniște / Cuvintele – sare / Cuvintele – piper / Cuvintele – floare / Cuvintele – urzici / Cuvintele – dinamită” (*Leproverhuri*). Însoțind și tălmăcind în manieră personală semnele imaginarului, decantând și lămurind întâmplările din afară și cele dinăuntru, artistul luptă împotriva destrămării (iese din timp), dă viață și sens existenței, îi conferă profunzime. Își readuce laolaltă ființa atomizată și leagă totodată bucățile de real împărțiate ori văduvite de miez. Adică tot ceea ce, în vâltoarea de toate zilele, a *sugrumat, a ațipit, a torturat, a ucis* („Ne sugrumăm gândurile / Ne ațipim iluziile / Ne torturăm ideile / Ucigași profesioniști / Vechi magicieni / Călăi sentimentali / Îngrășați prea devreme / Cu putreziciunea lumii” – *Suspendări*).

Își cucerește astfel (fără a *poseda* nimic concret) el însuși noblețea și libertatea. Avem de-a face, poate, cu o altă variantă a așteptării: aceea al cărei scop e pur și simplu *gratuit* („Nu ți-am mai smuls zâmbetele, / sâmbetele / Și apoi, cu zâmbete, / sâmbete / nu poți găti / Nu te poți găti” – *Cerșetor la „periferia veșniciei”*). Să fie doar pierdere? Să fie în van? Poemul cu care se încheie culegerea, *Călugărițe la Dunăre*, pare a situa sub semnul zădărnicii întreaga trudă a artistului: „Nu știi cine m-a pus / să ajung la Dunăre / și să dau peste călugărițe cositoare / coseau iarba cu moto-coasa / [...] / era moartea în curtea unei mănăstiri / făcea curat printre umbre / erau călugărițe / coseau pe Dunăre / cuvintele / și mai toate speranțele”.

Privind însă dintr-o altă perspectivă, poate că tocmai în această conștientizare a vremelniceii se află însăși măreția condiției artistului. El așază în fața timpului *o mână de cuvinte*. Le mănuieste fără grabă, câteodată le sfădește, apoi iar le mătărește. *Încet, cât se poate de încet*.

